

**CHARAKTERYSTYKA PACJENTÓW  
LECZNICTWA AMBULATORYJNEGO  
UZALEŻNIEŃ LEKOWYCH W POLSCE  
W LATACH 1985-1990**

Dane na temat leczenia ambulatoryjnego uzależnień lekowych pochodzą w naszym kraju z trzech typów poradni. Są to: poradnie zdrowia psychicznego, poradnie odwykowe i poradnie uzależnień lekowych.

Przypadki osób z problemem uzależnień lekowych zgłaszających się do innych poradni nie są uwzględniane w tej statystyce.

W ubiegłym roku 1990 przyjęto z powodu uzależnienia od leków 4.663 pacjentów. Oznacza to wyraźny wzrost wynoszący 13.6% w stosunku do poprzedniego roku. Nastąpiło więc odwrócenie tendencji spadkowej utrzymującej się przez trzy kolejne lata poczynając od roku 1987.

Największą liczbę pacjentów 4.777 odnotowano w roku 1986. Wcześniej przez ponad 10 lat, tzn. od połowy lat siedemdziesiątych, następował stały i bardzo znaczny wzrost liczby pacjentów uzależnionych lekowo zarejestrowanych w poradniach. Podobnie było zresztą w leczeniu stacjonarnym, gdzie największą liczbę pacjentów osiągnięto w latach 1983-1984. Również wzrost liczby pacjentów w 1990 roku wystąpił równolegle w leczeniu ambulatoryjnym i stacjonarnym.

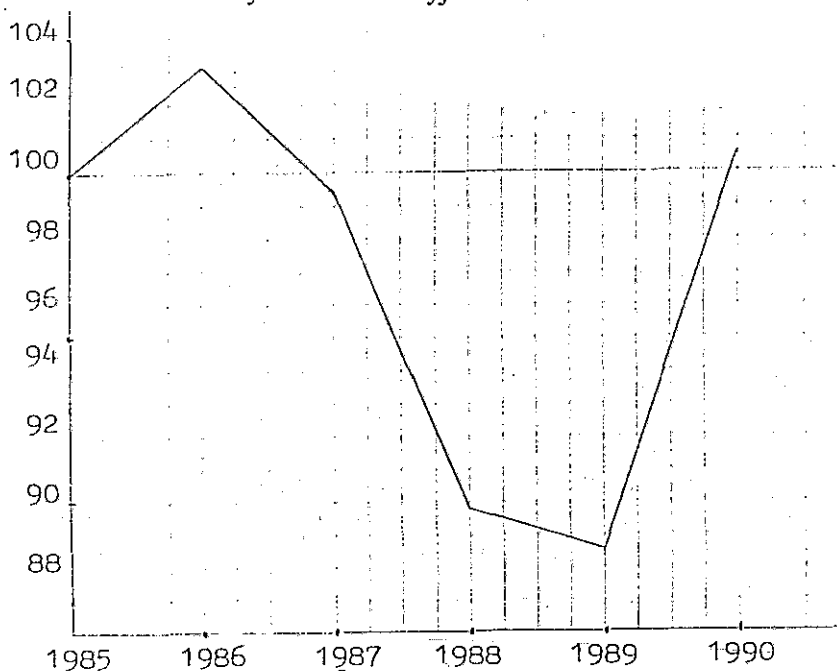
Tabela przedstawia liczbę pacjentów w leczeniu ambulatoryjnym w ostatnich 6 latach.

Jak widać spadek liczby pacjentów występujący w latach 1987-1989 został prawie całkowicie wyrównany przyrostem, który wystąpił w 1990 r. Dane z tabeli są przedstawione graficznie w formie wykresu.

**Tabela 1.** Liczba pacjentów uzależnionych lekowo leczonych ambulatoryjnie w latach 1985-1990.

ROK	LICZBA PACJENTÓW	ROK PO-PRZEDNI = 100	ROK 1985
1985	4.633	x	100,0
1986	4.777	103,1	103,1
1987	4.603	96,4	99,4
1988	4.161	90,4	89,8
1989	4.105	98,7	88,6
1990	4.663	113,6	100,6

**Rycina 1.** Zmiany w liczbie pacjentów uzależnionych lekowo leczonych ambulatoryjnie w latach 1985-1990



Przez ostatnie cztery lata od roku 1987 zbierane są w tych samych poradniach dane o liczbie pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia. W tej grupie tendencje były inne. I tak, w latach 1988-1989 liczba pacjentów wzrastała, natomiast w roku 1990 wyraźnie spadła. Dane te przedstawia tabela.

**Tabela 2.**

Liczba pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia leczonych ambulatoryjnie w latach 1987-1990

ROK	LICZBA PACJENTÓW	ROK PO-PRZEDNI = 100	ROK 1987 = 100
1987	1. 276	x	100, 0
1988	1. 347	105, 6	105, 6
1989	1. 455	108, 0	114, 0
1990	1. 263	86, 8	99, 0

Po zsumowaniu liczebności obu grup pacjentów uzależnionych od leków i pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia okazuje się, że było ich razem 5.926. To oznacza, że było ich w zasadzie tyle samo co w roku 1987 (minimalny wzrost o 0.8 %), licząc razem uzależnionych od leków i nadużywających leków. W roku 1987 grupa tych pacjentów liczyła 5.879, w roku 1988 - 5.508 i w roku 1989 - 5.560. W roku 1990 nastąpił wzrost liczby pacjentów o 6.6 % w stosunku do roku 1989, osiągając liczbę 5.926 pacjentów. Złożyły się na to wzrost liczebności grupy pacjentów uzależnionych od leków o 13.6 % i spadek liczby nadużywających leków bez cech uzależnienia o 13.2 % w tym samym czasie.

Od roku 1986, kiedy to specjalistyczne poradnie uzależnień lekowych zaczęły sporządzać odrębne sprawozdania statystyczne, następuje stały wzrost udziału tego typu poradni w opiece nad osobami uzależnionymi lekowo. W latach 1989 i 1990 grupa

pacjentów uzależnionych lekowo leczących się w tych poradniach była największa. Ukazuje to tabela 3.

Dane z lecznictwa ambulatoryjnego nie pozwalają niestety na analizę struktury według płci pacjentów. Można natomiast w oparciu o te dane przedstawić strukturę według wieku. W grupie pacjentów uzależnionych lekowo w różnego typu poradniach łącznie było 10.1% osób w wieku do 19 lat. Natomiast wśród nadużywających leków bez cech uzależnienia ta sama grupa wiekowa liczyła 22.0%. Udział najmłodszych pacjentów wśród leczonych z powodu uzależnienia od leków utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat. W grupie nadużywających leków udział najmłodszych pacjentów w ciągu ostatniego roku wzrósł z 18.4% w roku 1989 do 22.0% w roku 1990. To ostatnie zjawisko wiązać można ze spadkiem liczebności grupy nadużywających leków bez cech uzależnienia w roku 1990 oraz prawdopodobnie lepszym diagnozowaniem pacjentów. Za takim wnioskiem przemawiałby fakt, że w poradniach specjalistycznych uzależnień lekowych udział osób do 19 rż. wśród pacjentów nadużywających leków był ostatnio znacznie wyższy niż w pozostałych poradniach. W 1989 roku ten odsetek wynosił 39.2%, a w roku 1990 wzrósł do 44.0%. Strukturę wieku pacjentów w różnego typu poradniach ukazuje tabela 4.

Dla grupy pacjentów leczonych w poradniach uzależnień lekowych dane są bardziej szczegółowe i można ukazać strukturę wieku w podziale na trzy kategorie wiekowe. Wśród pacjentów uzależnionych lekowo dominują osoby w wieku 20-29 lat, natomiast wśród pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia większość stanowią osoby w wieku do 19 lat. Struktura wieku pacjentów poradni uzależnień lekowych przedstawiona jest w tabeli 5.

W latach 1986-1990 zachodziły pewne zmiany w strukturze wieku pacjentów leczonych w poradniach uzależnień lekowych, są one jednak dość trudne do zinterpretowania. Udział pacjentów w wieku do 19 lat był dość stabilny i wynosił około 11%. Pomiedzy dwoma pozostałymi grupami wiekowymi następowały przesunięcia czasami dość znaczne, zwłaszcza w latach 1988-1989.

Najpierw w 1988 roku nastąpił wyraźny spadek udziału grupy najstarszej, a w następnym roku udział tej grupy wiekowej zai

Tabela 3. Liczba leczonych z powodu uzależnienia od leków w różnego typu poradniach w latach 1986-1990

TYP PORADNI	LICZBA PACJENTÓW W POSZCZEGÓLNYCH LATACH				
	1986	1987	1988	1989	1990
poradnie zdrowia psychicznego	2.479	2.167	1.958	1.793	1.861
poradnie odwykowe	650	557	458	466	642
poradnie uzależnień lekowych	1.648	1.879	1.745	1.846	2.160
razem	4.777	4.603	4.161	4.105	4.663

skakująco wzrósł. Z kolei w roku 1990 struktura wg wieku ukształtowała się podobnie jak w latach 1986-1987. Nieznane są czynniki, które spowodowały nieoczekiwane ukształtowanie się struktury wieku w latach 1988-1989. Struktura grupy pacjentów według wieku, która wystąpiła w 1990 roku zbliżona jest do wartości średnich dla całego okresu 1986-1990 z zastrzeżeniem, że występowały tu istotne wahania między poszczególnymi latami. Ukazuje to tab. 6, (str. 91).

Tabela 4

Udział najmłodszych pacjentów w wieku do 19 lat wśród ogółu pacjentów w obu grupach uzależnionych lekowo oraz nadużywających leków leczonych w różnego typu poradniach łącznie w latach 1986 - 1990.

ROK	UDZIAŁ PACJENTÓW W WIEKU DO 19 LAT WSRÓD OGÓŁU PACJENTÓW (W %)	
	UZALEŻNIENI LEKOWO	NADUŻYWAJĄCY LEKÓW
1986	11,8	x
1987	10,4	18,5
1988	9,9	17,5
1989	10,4	18,4
1990	10,1	22,0

x - brak danych

W grupie pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia leczonych w poradniach specjalistycznych uzależnień lekowych w latach 1986-1990 występują dość wyraźne tendencje. Systematycznie rósł udział pacjentów najmłodszych w wieku do 19 lat, a jednocześnie maleje udział pacjentów z grupy wiekowej 20-29 lat. W latach 1986-1990 odsetek pacjentów w wieku do 19 lat wzrósł z 25.6 % do

Tabela 5. Struktura wieku pacjentów w poradniach uzależnień lekowych w roku 1990

WIEK	PACJENCI UZALEŻNIENI LEKOWO		PACJENCI NADUŻYWAJĄCY LEKÓW BEZ CECH UZALEŻNIENIA	
	lb.	%	lb.	%
do 19 lat	223	10,3	160	44,0
20-29 lat	1.263	58,5	142	39,0
30 lat i więcej	674	31,2	62	17,0
ogółem	2.160	100,0	364	100,0

Tabela 6. Struktura wieku grupy pacjentów uzależnionych lekowo leczących się w poradniach uzależnień lekowych w latach 1986-1990

WIEK	PACJENCI UZALEŻNIENI LEKOWO W POSZCZEGÓLNYCH LATACH (W %)				
	1986	1987	1988	1989	1990
do 19 lat	14,0	11,7	11,2	11,8	10,3
20-29 lat	54,3	60,2	68,4	51,7	58,5
30 lat i więcej	31,7	28,1	20,4	36,5	31,2
razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0



44.0 %, a odsetek pacjentów z grupy wiekowej 20-29 lat obniżył się z 60.1 % do 39.0 %. Przedstawia to tabela 7.

W roku 1990 najwięcej leczonych ambulatoryjnie z powodu uzależnienia od leków było w następujących województwach: woj. katowickim (428), woj. wrocławskim (420), woj. warszawskim (404), woj. gdańskim (366), woj. lubelskim (263), woj. legnickim (259), woj. krakowskim (198), woj. zielonogórskim (190).

W stosunku do roku poprzedniego w 28 województwach nastąpił wzrost liczby pacjentów, a w 21 województwach ta liczba spadła. W większości przypadków była to zmiana nieznaczna rzędu kilku lub kilkunastu pacjentów w skali roku. Jedynie w 12 województwach wzrost lub spadek przekraczał granicę 20 pacjentów. Największy wzrost wystąpił w województwach legnickim (249), gdańskim (119), bielskim (84), wrocławskim (76), jeleniogórskim (59), lubelskim (53), łódzkim (44), poznańskim (44) i zamojskim (29). Wyraźniejsze obniżenie liczby pacjentów nastąpiło tylko w 3 województwach, a mianowicie w woj. zielonogórskim (82), krakowskim (63) i warszawskim (33).

Stopień nasilenia problemu uzależnień lekowych lepiej można zobrazować posługując się wskaźnikiem liczby pacjentów uzależnionych lekowo na 100 tys. mieszkańców. Najwyższe wskaźniki mają następujące województwa: woj. legnickie (50.39), woj. wrocławskie (37.27), woj. zielonogórskie (28.83), woj. lubelskie (25.91), woj. gdańskie (25.63), woj. kaliskie (22.99), woj. jeleniogórskie (22.63), woj. koszalińskie (20.71).

Województwo warszawskie znalazło się dopiero na dziesiątym miejscu ze wskaźnikiem 16.69, a wskaźnik liczony dla całego kraju był równy 12.23. Szczegółowe dane te są przedstawione w tabeli 8.

W podobny sposób można przedstawić dane na temat zjawiska nadużywania leków bez cech uzależnienia.

Łącznie w poradniach zdrowia psychicznego, poradniach odwykowych i poradniach uzależnień lekowych przyjęto w całym kraju w 1990 r. 1.263 pacjentów. Było to mniej o 192 osoby niż w roku poprzednim, co oznaczało spadek o 13.2 %. Najwięcej pacjentów nadużywających leków zarejestrowano w 1990 r. w poradniach następujących województw: woj. katowickie (295), woj. lubelskie (127), woj. suwalskie (122), woj. krakowskie (81).

Tabela 7. Struktura wieku grupy pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia, którzy leczyli się w poradniach uzależnień lekowych w latach 1986-1990

WIEK	PACJENCI NADUŻYWAJĄCY LEKÓW W POSZCZEGÓLNYCH LATACH (W %)				
	1986	1987	1988	1989	1990
do 19 lat	25,6	24,4	34,2	39,2	44,0
20-29 lat	60,1	58,4	56,4	48,7	39,0
30 lat i więcej	14,3	17,2	9,4	12,1	17,0
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Podobnie jak w latach poprzednich wystąpiło zjawisko polegające na dużym zróżnicowaniu między poszczególnymi województwami w proporcji między liczbą pacjentów leczonych z powodu uzależnienia, a liczbą pacjentów leczonych z powodu nadużywania leków. Na przykład, w trzech województwach liczba pacjentów nadużywających leki przewyższyła liczbę pacjentów uzależnionych od leków. Było to przede wszystkim woj. suwalskie, gdzie przyjęto 122 pacjentów nadużywających leków i tylko 43 pacjentów uzależnionych od leków. Podobnie było w województwie tarnobrzeskim i województwie sieradzkim, choć tu zróżnicowanie było mniejsze. W województwie skierniewickim liczba pacjentów w obu grupach była równa. W pozostałych województwach liczba pacjentów uzależnionych lekowo przewyższała liczbę pacjentów nadużywających leki. Były również przypadki, że proporcje między tymi dwoma grupami pacjentów znacznie odbiegały od średniej krajowej w odwrotnym kierunku. Na przykład w woj. kaliskim zarejestrowano 163 pacjentów uzależnionych od leków, a nie stwierdzono żadnego przypadku nadużywania leków. Bardzo niewiele było pacjentów nadużywających leków w następujących województwach: gdańskim, elbląskim, jeleniogórskim, koszalińskim, toruńskim i wrocławskim. Prawdopodobnie zjawisko to w większym stopniu świadczy o różnicach między poszczególnymi poradniami w diagnozowaniu pacjentów niż o faktycznym zróżnicowaniu pacjentów tam leczonych.

Dokładne dane o liczbie pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia w układzie terytorialnym według województw przedstawia tabela 9.

W ostatnich latach można było zaobserwować znaczne niekiedy, następujące z roku na rok, zmiany w liczbie pacjentów na terenie poszczególnych województw. Sytuacja była tu bardzo zróżnicowana. Na przykład po znaczącym spadku liczby pacjentów na terenie któregoś z województw w następnym roku mógł tam nastąpić ponowny wzrost liczby pacjentów i sytuacja wracała do stanu poprzedniego. Mogło to wynikać z czasowego ograniczenia działalności którejś poradni opiekującej się osobami uzależnionymi. Dlatego też znaczna niekiedy zmiana nie zawsze musiała świadczyć o jakiejś trwalszej tendencji w epidemiologii. W tej sytuacji warto porównywać dane dla dłuższego okresu. W lecznictwie ambulatoryj-

nym uzależnień lekowych z uwzględnieniem podziału na województwa dysponujemy danymi z ostatnich 6 lat. Przedstawia to tabela 10.

Z tabeli 10 wynika, że można wyodrębnić województwa o wyraźnej tendencji spadkowej np. woj. warszawskie, bydgoskie, śląskie, siedleckie i wałbrzyskie. Szczególnie znacząca jest sytuacja w województwie warszawskim, gdzie w roku 1990 leczono o 400 pacjentów mniej niż w roku 1986. Wprawdzie relatywnie wyraźniejsze zmniejszenie liczby pacjentów wystąpiło w kilku innych województwach, ale w liczbach bezwzględnych były to znacznie mniejsze wielkości.

W kilku innych województwach występowała wyraźna tendencja zwiększania się liczby leczonych z powodu uzależnienia od leków. Można to zaobserwować w następujących województwach: wrocławskim, kaliskim, łódzkim i bielskim. Były również takie województwa, w których występowała wyraźna tendencja spadkowa przez kilka kolejnych lat, a w ostatnim roku wystąpił bardzo wyraźny wzrost i odwrócenie tendencji. Było to np.: woj. gdańskie, lubelskie, poznańskie, jeleniogórskie, a w szczególności legnickie. W tym ostatnim liczba pacjentów spadła ze 100 w roku 1986 do 10 w roku 1989, aby w następnym roku wzrosnąć do 259. Nie świadczy to o sytuacji epidemiologicznej, ponieważ województwo legnickie przez wszystkie lata miało bardzo wysoki wskaźnik hospitalizacji z powodu uzależnień lekowych. Było to natomiast ewidentne świadectwo złej pracy lecznictwa ambulatoryjnego na tym terenie w latach 1987-1989. W dwóch województwach krakowskim i zielonogórskim wystąpiła inna sytuacja, ponieważ po kilkuletniej tendencji wzrostowej ostatnio zaznaczył się tam spadek liczby pacjentów.

Dane zawarte w tabeli 11 można przedstawić w postaci ułatwiającej ocenę kierunku i zakresu zmiany liczby pacjentów uzależnionych lekowo objętych lecznictwem ambulatoryjnym w poszczególnych województwach przez ostatnie kilka lat. W tym celu porównano średnie roczne liczby pacjentów uzależnionych lekowo obliczone dla dwóch okresów dwuletnich.

Pierwszy okres to lata 1985-1986, a drugi okres to lata 1989-1990. Porównano następnie te dwie średnie ze sobą osobno dla każdego województwa. W rezultacie otrzymano liczby, które ukazują zmiany w okresie ostatnich 6 lat, spadek lub wzrost liczby pacjentów. Zostało to przedstawione w tabeli 11.

Z porównania przedstawionego w tabeli 11 wynika, że w 23 województwach liczba pacjentów uzależnionych lekowo wzrosła, w jednym województwie nie zmieniła się, a w pozostałych 25 liczba pacjentów zmniejszyła się. Jeżeli uznamy, że zmiana mniejsza niż 10 oznacza względną stabilizację, to można stwierdzić, że spadek liczby pacjentów wystąpił w 19 województwach, wzrosła liczba pacjentów w 15 województwach, a w 15 innych województwach sytuacja była ustabilizowana.

Z danych zawartych w tabeli 11 wynika również, że zmniejszenie się średniej liczby pacjentów w województwie warszawskim jest prawie równe zmniejszeniu się tej liczby w skali kraju.

Strukturę wg typu uzależnienia możemy analizować jedynie w grupie pacjentów poradni uzależnień lekowych, ponieważ pozostałe poradnie tej informacji nie podają. Dysponujemy danymi odnośnie typu uzależnienia z ostatnich 5 lat. W tym czasie struktura grupy pacjentów uzależnionych lekowo niewiele się zmieniła. Nadal dominują uzależnieni od opiatów i ich udział nawet nieco wzrósł, z 71.4% do 82.4%. Liczone są tu zsumowane dwie kategorie rozpoznań 304.0 i 304.7 (uzależnieni od opiatów oraz uzależnieni od różnych środków mieszanych z opiatami). Pewien niewielki spadek nastąpił w przypadku uzależnionych od barbituranów (304.1) oraz uzależnionych od różnych środków mieszanych bez opiatów (304.8). Stabilny jest udział uzależnionych od innych środków (304.6), co praktycznie oznacza środki wziewne. Ten typ uzależnienia dotyczył w latach 1986-1990 około 8% pacjentów i jest to druga co do wielkości grupa. Na trzecim miejscu jest grupa pacjentów uzależnionych od barbituranów i innych środków uspakajających (rozp. 304.1 oraz 304.8). Bardzo niewielka część badanych pacjentów jest uzależniona od konopii indyjskich (304.3). Inne typy uzależnień praktycznie nie występują. Strukturę wg typu uzależnienia i zmiany tej struktury w latach 1986-1990 przedstawia tabela 12.

Inna jest sytuacja wśród pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia. W okresie 1986-1990 zaszły duże zmiany w strukturze wg używanego środka. Bardzo wyraźnie zmniejszył się udział grupy nadużywającej opiatów. Odsetek pacjentów biorących opiaty zmniejszał się z roku na rok przez 4 lata z 28.4% w roku 1986 do 5.8% w roku 1990. Zmniejszał się również przez te wszystkie lata

Tabela 12. Struktura pod względem typu uzależnienia grupy pacjentów uzależnionych lekowo, leczonych w poradniach specjalistycznych w latach 1986-1990

ROZPOZNANIE - TYP LEKOW	Pacjenci uzależnieni lekowo leczeni w poradniach specjalistycznych w latach 1986-1990				
	1986 %	1987 %	1988 %	1989 %	1990 %
304.0 opiaty	15,2	34,7	42,7	41,3	45,9
304.1 barbiturany	6,4	6,9	6,5	5,6	2,5
304.2 kokaina	0,1	0,1	0,2	0,2	0,6
304.3 konopie indyjskie	2,9	2,7	3,2	2,5	1,9
304.4 amfetaminy	0,0	0,3	0,2	0,0	0,1
304.5 środki psychodysleptyczne	0,6	0,3	0,1	0,3	0,6
304.6 inne	8,3	8,1	7,3	9,3	8,2
304.7 mieszane z opiatami	56,2	40,1	32,1	34,8	36,5
304.8 mieszane bez opiatów	8,2	4,7	5,2	3,1	2,9
304.9 uzależnienie od leków BNO	2,1	2,1	2,5	2,9	0,8
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
304.0+304.7 łącznie opiaty	71,4	74,8	74,8	76,1	82,4
liczba pacjentów	1594	1838	1745	1846	2160

Tabela 13. Struktura grupy pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia leczonych w poradniach specjalistycznych w latach 1986-1990 (pod względem typu zażywanego środka)

ROZPOZNIANIE - TYP LEKÓW	Pacjenci nadużywający leków leczeni w poradniach specjalistycznych w latach 1986-1990				
	1986 %	1987 %	1988 %	1989 %	1990 %
305.2 konopie indyjskie	10,6	5,9	13,2	9,7	8,8
305.3 środki psychodysleptyczne	0,0	0,5	0,0	0,3	2,7
305.4 barbiturany	31,6	26,2	23,4	21,6	15,9
305.5 opiaty	28,4	22,8	10,2	6,3	5,8
305.6 kokaina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
305.7 amfetaminy	0,0	0,7	0,6	0,5	0,5
305.8 leki przeciwdepresyjne	1,0	0,9	1,8	2,1	3,6
305.9 inne	28,1	43,0	50,8	59,5	62,7
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
liczba pacjentów	398	443	342	380	364

udział grupy nadużywającej barbituranów z 31.6 % w roku 1986 do 15.9 % w roku 1990. Odsetek nadużywających marihuany (konopii indyjskich) był względnie ustabilizowany i wahał się w granicach od 6 % do 13 % w okresie ostatnich 5 lat, a w ostatnim roku (1990), wynosił 8.8 %. Rósł udział tylko jednej grupy pacjentów nadużywających innych środków (rozp. 305.9). Prawie wyłącznie są to pacjenci używający środków wziewnych. Odsetek leczonych z powodu zażywania tych środków wzrastał przez 4 lata od 28.1 % w roku 1986 do 62.7 % w roku 1990. Obecnie jest to zdecydowanie największa grupa wśród wszystkich leczonych z powodu nadużywania leków bez cech uzależnienia w poradniach specjalistycznych uzależnień lekowych. Na drugim miejscu są nadużywający barbituranów 15.9 % w roku 1990, potem jest grupa zażywająca konopii indyjskich 8.8 %, a dopiero dalej nadużywający opiatów 5.8 %. Od 1988 roku kolejność się nie zmieniła. Dokładniej dane na ten temat przedstawia tabela 13.

Struktura pacjentów uzależnionych lekowo pod względem typu uzależnienia różni się w istotny sposób w zależności od wieku pacjentów. Wyraźna różnica zaznacza się pomiędzy grupą w wieku do 19 lat, a grupą pacjentów starszych. Niewielkie są natomiast różnice między pacjentami z grupy wiekowej 20-29 lat, a pacjentami w wieku 30 i więcej lat.

Najmłodszy, w wieku do 19 lat, znacznie częściej mają wpisane rozpoznanie 304.6 to znaczy uzależnienie od innych środków, co na ogół oznacza uzależnienie od środków wziewnych (rozpuszczalniki, kleje itp.). Ten rodzaj uzależnienia występuje u 34.6 % pacjentów w grupie wieku do 19 lat i znacznie rzadziej wśród pacjentów starszych, mianowicie 5.9 % w grupie wiekowej 20-29 lat i 4.0% w grupie najstarszej - 30 lat i więcej.

Odwrotnie jest w przypadku opiatów - rozpoznania 304.0 i 304.7. W najmłodszej grupie (do 19 lat) uzależnionych od opiatów jest 53.4%. Znacznie częściej uzależnieni są od opiatów starsi pacjenci, 84.3 % w grupie wiekowej 20-29 lat i 88.0 % wśród najstarszych.

Dokładne informacje na temat struktury według typu uzależnienia w różnych grupach wieku pacjentów poradni uzależnień lekowych w 1990 roku zawiera tabela 14. Zależności omawiane wcześniej nie uległy zmianie w stosunku do lat 1987-1989.



Tabela 14. Struktura grupy pacjentów uzależnionych lekowo leczonych w poradniach specjalistycznych w 1990 r. (pod wzgl. typu uzależnienia oraz wieku pacjentów)

ROZPOZNANIE - TYP LEKÓW	Pacjenci uzależnieni lekowo leczeni w poradniach specjalistycznych w roku 1990(odsetki)			
	do 19 rż	20-29 lat	30 lat i więcej	razem
304.0 opiaty	31,0	49,4	44,1	45,9
304.1 barbiturany	0,9	1,9	4,3	2,5
304.2 kokaina	0,4	0,6	0,6	0,6
304.3 konopie indyjskie	3,6	2,7	0,0	1,9
304.4 amfetaminy	0,0	0,1	0,1	0,1
304.5 środki psychodysleptyczne	1,3	0,7	0,0	0,6
304.6 inne	34,6	5,9	4,0	8,2
304.7 mieszane z opiatami	22,4	34,9	43,9	36,5
304.8 mieszane bez opiatów	4,9	2,9	2,4	2,9
304.9 uzależnienie od leków BNO	0,9	0,9	0,6	0,8
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
304.0+304.7 łącznie uzależnieni od opiatów wśród leczonych	53,4	84,3	88,0	82,4
liczba pacjentów	223	1263	674	2160

W grupie pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia również występuje wyraźna zależność typu używanego środka od wieku pacjentów. Zależność tę można zauważyć w przypadku używania barbituranów (rozp. 305.4) oraz innych leków czyli głównie środków wziewnych (rozp. 305.9). W grupie najmłodszej barbiturany zażywa 10.0 % pacjentów, natomiast w grupie wiekowej 20-29 lat osób takich jest 16.2 %, a wśród najstarszych 30.6 %. Odwrotna zależność występuje w przypadku innych leków. Te środki zażywane są najczęściej w najmłodszej grupie, gdzie odsetek takich osób wynosi 73.0 %. Odsetek ten zmniejsza się wśród starszych. Wynosi on 56.4 % dla pacjentów w wieku 20-29 lat oraz 50.1 % w grupie najstarszej. Tabela 15 zawiera dokładne dane dotyczące struktury według wieku i typu środka dla pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia leczonych w poradniach uzależnień lekowych w roku 1990.

#### Wnioski

1. Po trwającym trzy lata spadku liczby pacjentów uzależnionych lekowo w lecznictwie ambulatoryjnym z 4.777 w roku 1986 do 4.105 w roku 1989 nastąpiło w roku 1990 odwrócenie tendencji i liczba pacjentów wyraźnie wzrosła do 4.663. Wyższą liczbę pacjentów niż w roku 1990 odnotowano jedynie w roku 1986.

2. W ostatnich dwóch latach najwięcej pacjentów leczono z powodu uzależnienia od leków w specjalistycznych poradniach uzależnień lekowych. Do 1988 roku więcej takich pacjentów miały poradnie zdrowia psychicznego.

3. W latach 1986-1990 zdecydowanie dominowała wśród pacjentów poradni uzależnień lekowych grupa uzależniona od opiatów. W latach 1986-1989 stanowili oni 71 %-76 % ogółu. W roku 1990 odsetek uzależnionych od opiatów wzrósł jeszcze i wynosił 82.4 %.

4. Najwięcej jest pacjentów w wieku 20-29 lat i sytuacja ta utrzymuje się przez kilka ostatnich lat, mimo pewnych przesunięć.

5. W roku 1990 po raz pierwszy województwo warszawskie nie ma najwyższej liczby pacjentów spośród wszystkich województw. Więcej pacjentów miały województwa: katowickie i wrocławskie. W relacji do liczby ludności w danym województwie najwięcej pacjentów leczono w województwie legnickim, a potem kolejno we wrocławskim i zielonogórskim.

Tabela 15. Struktura grupy pacjentów nadużywających leków bez cech uzależnienia leczonych w poradniach specjalistycznych w roku 1990 (pod względem typu zżywanego środka oraz wieku pacjentów)

ROZPOZNANIE - TYP LEKÓW	Pacjenci nadużywający leków leczenia w poradniach uzależnień lekowych wg grup wieku (w odsetkach)			
	do 19 lat	20-29 lat	30 lat i więcej	razem
305.2 konopie indyjskie	8,8	12,0	1,6	8,8
305.3 środki psycho- dysleptyczne	1,3	4,9	1,6	2,7
305.4 barbiturany	10,0	16,2	30,6	15,9
305.5 opiaty	5,0	7,0	4,8	5,8
305.6 kokaina	0,0	0,0	0,0	0,0
305.7 amfetaminy	0,0	1,4	0,0	0,5
305.8 leki przeciwdepresyjne	1,9	2,1	11,3	3,6
305.9 inne	73,0	56,4	50,1	62,7
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
liczba pacjentów	160	142	62	364

Spadek liczby pacjentów w ostatnich latach najwyraźniej wystąpił w województwach: warszawskim, lubelskim i śląskim. Natomiast najwyższy wzrost zaznaczył się w województwach: wrocławskim, zielonogórskim i kaliskim.

6. Nadal w niektórych poradniach występują problemy z rozróżnieniem w diagnozowaniu pomiędzy uzależnieniem od leków a nadużywaniem leków bez cech uzależnienia.

### **Characterisation of drug dependent persons treated in outpatient facilities in the years 1985-1990**

#### **Summary**

In 1990 there were 4,663 admissions to outpatient drug treatment facilities. The peak frequency of such patients (4,777) was noted in 1986.

A decline in the number of patients observed in the years 1987-1989 was almost completely counterbalanced by an increase in 1990.

Patients distribution by age and type of dependence is known only in the case of outpatient drug treatment facilities, in which almost 50% of these patients were treated. The most numerous (59 %) was the group of patients aged 20-29 years. Persons addicted to opiates (frequently mixed with other drugs) predominate (82 %) - their number has been growing in recent years. On the other hand, percentage of persons addicted to barbiturates and other tranquilizers has dropped to about 5 %. Patients addicted to inhalants (sniffers) rate as second in frequency (8 %), with virtually no other dependences. As regards the type of dependence, specificity of the group of patients aged under 19 years should be noted. They also are most often addicted to opiates (53 % of cases), but quite a number of them are sniffers (35 %).

In 1990 the Warsaw voivodship for the first time had not the highest number of drug dependent patients, as both in Katowice and Wrocław voivodships the rates were higher. In relation to the number of patients treated was the highest in Legnica voivodship, followed by two other voivodships: of Wrocław and Zielona Góra.

A decline in the number of patients in recent years has been most marked in the Warsaw, Lublin and Słupsk voivodships, while the most salient rise was seen in the voivodships of Wrocław, Zielona Góra and Kalisz.

tłumaczyła Barbara Mroziak